

Skladenjska analiza premega poročanja v najnovejšem prevodu Lukovega evangelija – Življenje z Jezusom

1. UVOD

Življenje z Jezusom (ŽJ) s podnaslovom Nova zaveza v sodobnem jeziku je pilotski katehetski projekt priprave novoza-veznih besedil v sodobnem jeziku. Do sedaj je izšel en zvezek, in sicer prevod Lukovega evangelija, Pisma Kološanom, Jakobovega pisma ter Prvega Janezovega pisma. Kot izdajatelj sta navedena Društvo Svetopisem-ska družba Slovenije in Društvo SKAM, kot prevajalci pa Matjaž Črnic, Janez Jeromen ml. in p. Jernej Kurinčič. Kot pravijo avtorji v uvodnem besedilu, gre za smiselni prevod, ki se osredotoča na pomen izvirnih besedil in posveča manj pozornosti njihovi literarni obliki. S tem želijo premostiti razdaljo med sodobnim bralcem in pisci svetopisemskih tekstov. Slovenci smo v preteklosti že dobili nekaj prevodov, ki so skušali Božjo besedo približati mladim, npr. Matevž Ravnikar, *Zgodbe Svetiga pisma za mlade ljudi* (1815 – prevod iz nemščine). Dinamično prevajanje Nove zaveze, kamor bi lahko uvrstili tudi obravnavani prevod, pa je v svetu postalo popularno že v šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja, ko so v angleščino prevedli Sveto pismo, imenovano *Good News Bible*.

Tovrsten prevod tako v slovenskem jeziku predstavlja novost.

2. VRSTE POVEDI V LUKOVEM EVANGELIJU

Poved je najmanjša samostojna enota besedila, ki je lahko že sama besedilo. Sestavljena je iz poimenovalnih enot (besede in besedne zveze) ali iz stavkov. Skladenjski vzorec najmanjše možne oblike povedi ima obliko stavka določene vrste. Glede na to so lahko povedi enostavne, pastavčne in večstavčne/zložene (Toporišič 2004, 488). V tem poglavju so statistično prikazane vrste povedi v Lukovem evangeliju v dveh slovenskih prevodih – Življenje z Jezusom (v nadaljevanju ŽJ) in slovenski standardni prevod (v nadaljevanju SSP). V obravnavanem besedilu sta bili prepoznani dve vrsti govora, in sicer premo in nepremo poročanje, ki sta ločeno obravnavani.

VRSTE POVEDI	ŽJ	SSP
Premo poročanje	345	355
število povedi	1290	934

Nepremo poročanje	556	421
enostavčne povedi	169	65
večstavčne povedi	387	356
Naslovi poglavij	13	6
Podnaslovi	0	147

Tabela 1: Prikaz vrst povedi v ŽJ in SSP ter število pojavitev

2.1 PREMO POROČANJE

Premo poročanje predstavlja v obeh prevodih Lukovega evangelija skoraj 70 odstotkov celotnega besedila: v ŽJ: 69, 9 % (345); v SSP: 68, 9 % (355). Do razlike tako prihaja šele v številu posameznih povedi znotraj premege poročanja. Le-teh je v ŽJ kar 1290, medtem ko ima SSP na tem mestu le 934 povedi. V najnovjšem prevodu so namreč številne zapleteno zložene povedi, ki jih vsebuje SSP, razbijali na manjše enote, kar bo prikazano skozi nadaljnjo analizo celotnega besedila.

Uporaba premege poročanja se v Lukovem evangeliju razlikuje glede na podano vsebino. Vsebinsko zasnovo lahko razdelimo na 5 delov: (1) O Jezusovem otroštvu govorita prvi dve poglavji v ŽJ (*Napovedi, Rojstvo*). Premo poročanje se pojavi samo 25-krat in ni v ospredju. Nosilec govora je največkrat angel, drugi udeleženci mu odgovarjajo ali pa na glas razmišljajo. Prvo poglavje vsebuje tudi 4 pesemska besedila, ki so prav tako prikazana kot premo poročanje. (2) Tretje in četrto poglavje (*Predhodnik, Krst*) govorita o Jezusovem prehodu iz skritosti v javno delovanje. Premo poročanje se tukaj pojavi samo 16-krat, in sicer gre za Janezovo govorjenje in citiranje Stare zaveze, kar je prav tako, kot prej pesemska besedila, prikazano kot premo poročanje. Pojavita pa se tudi glas Boga iz nebes in govorjenje hudiča, ki se tokrat že pogovarja z Jezusom, vendar le-ta še ni v ospredju kot govorec. (3) V petem in šestem poglavju (*V Galileji, Nauk*) se prične Jezusovo poučevanje, ki se nadaljuje še v nadaljnjih poglavjih v obliki prilik, izrekov, govorov in pogovorov.

Od tega trenutka dalje stopi v ospredje premo poročanje. Vseh prilik je v evangeliju 31. Največ jih je v 8., 9. in 10. poglavju (*Proti Jeruzalemu, O izgubljenih, Napotki*). Nosilec premege poročanja je večinoma Jezus, tudi pismouki in farizeji, manj govorijo njegovi učenci in ostalo ljudstvo. Govori so lahko zelo dolgi, nekateri vsebujejo tudi do 40 povedi. Premo poročanje naraste v tem vsebinskem sklopu na število 170. (4) Sedmo poglavje prikazuje Jezusovo čudežno delovanje (*Čudeži in prisposdobe*). V tem poglavju je premi govor uporabljen kar 61-krat in vsebuje 166 povedi. (5) Zadnji dve poglavji (*Smrt, Vrnitev v življenje*) govorita o Jezusovem trpljenju, smrti in vstajenju. Nosilci premege poročanja so Jezus, njegovi učenci, množica ljudi in voditelji ter duhovniki. V zadnjem poglavju, ki opisuje povstajenjske dogodke, premo poročanje spet stopi v ozadje in poteka zgolj med Jezusom in njegovimi učenci.

2.2 NEPREMO POROČANJE

Pojem nepremo poročanje je uporabila Martina Križaj Ortar (1997) kot sopomenko Toporišičevemu (2004) pojmu odvisni govor. V besedilu ga uporabljam zgolj v razmerju do premege govora in ga definiram kot vrsto govora, ki ni premo poročanje.

Nepremo poročanje predstavlja v Lukovem evangeliju le 30 odstotkov besedila. Prevoda se razlikujeta predvsem v rabi enostavnih povedi. Le-te v ŽJ izrazito prevladujejo (ŽJ: 169 povedi; SSP: 65). Ponovno gre za razbijaje zapleteno zloženih prirednih ali podrednih povedi zaradi lažjega branja in razumevanja besedila:

SSP: V petnajstem letu vladanja cesarja Tiberija, ko je bil Poncij Pilat upravitelj Judeje in Herod četrtni oblastnik Galileje, njegov brat Filip pa četrtni oblastnik Itureje in Trahonitide ter Lizanija četrtni oblastnik Abilene in ko sta bila velika duhovnika Hana in Kajfa, se je v puščavi zgodila Božja beseda Janezu, Zaharijeve-mu sinu. (Lk 3, 1–2)

ŽJ: Bilo je v petnajstem letu vladavine cesarja Tiberija. Prefekt province Judeje je bil Poncij Pilat, deželo Galilejo je upravljal vladar Herod Antipa, območje Itureje in Trahonitide je upravljal njegov brat Filip, deželo Abileno pa Lizanija. V tem času sta bila judovska glavna duhovnika Hana in Kajfa. Takrat je Bog spregovoril Janezu, Zaharijevemu sinu, ki je bival v puščavi. (Lk 3, 1–2)

2.3 NASLOVI POGLAVIJ

ŽJ naslovi Lukov evangelij z Evangelist Luka in ga poimenuje Dobra novica¹ o Jezusu. Vsebuje 13 poglavij, ki so enodelni neglagolski samostalniški stavki, medtem ko ima SSP 6 poglavij ter 147 podpoglavij znotraj njih, ki jih ŽJ nima. Pri tem se številčenje poglavij in verzov glede na vsebino ni spremenilo, tudi poimenovanja nekaterih naslovov se bistveno ne razlikujejo oz. so bolj splošni, npr. *Rojstvo* (SSP: podnaslov *Jezusovo rojstvo*), *Krst* (SSP: podnaslov *Jezusov krst*), *V Galileji* (SSP: *Jezusovo delovanje v Galileji*), *Proti Jeruzalemu* (SSP: *Jezus na poti v Jeruzalem*), *O izgubljenih* (SSP: podnaslovi *Prilika o izgubljeni ovci*, *Prilika o izgubljeni drahami*, *Prilika o izgubljenem sinu*) – pri slednjem naslovu vidimo, da so poimenovali vrsto prilik glede na vsebino (to so prilike o izgubljenih in najdenih, obstajajo pa še prilike o povabilu na svatbo, o poklicanosti, o vrnitvi in spreobrnjenju, o sodbi in o koncu). Včasih je v naslovu uporabljena sopomenka, npr. *V Božjem mestu* (SSP: *Jezusovo delovanje v Jeruzalemu*), *Vrnitev v življenje* (SSP: podnaslov *Jezusovo vstajenje*), *Predhodnik* (SSP: podnaslov *Janez Krstnik oznanja*). Zadnje poglavje, ki ima v SSP naslov *Trpljenje, smrt in vstajenje*, ŽJ razdeli na dva dela, in sicer *Smrt in Vrnitev v življenje*. To poglavje Lukovega evangelija opisuje zadnje 3 dni Jezusovega življenja ter njegovo povstajensko delovanje. Tako naslov *Smrt* morda ni zadostno vsebinsko poimenovanje za ta del evangelija. Nasprotno pa je prvo poglavje, ki ima v SSP

naslov *Jezusova mladost*, primerno vsebinsko poimenovano z naslovoma *Napovedi in Rojstvo*. Z naslovom *Čudeži in prisposodbe* je poimenovano Jezusovo čudežno delovanje.

3. SKLADENJSKA ANALIZA PREMEGA POROČANJA

V tem delu članka izhajam iz modela, ki ga je v svoji doktorski nalogi z naslovom *Poročani govor v slovenščini* (skladenjsko-pragmatični vidik) razvila Martina Križaj Ortar (Ortar 1997). V analizo je zajeto celotno besedilo Lukovega evangelija; najvidnejše značilnosti so prikazane primerjalno v obeh prevodih. Pozorna sem bila na položaj spremnega stavka ter na vse podatke (govorec, naslovnik, prostor in čas), ki jih le-ta vsebuje. Znotraj dobesednega navedka pa so me posebej zanimala medpovedna razmerja.

3.1 POROČANJE O GOVORCU PRVOTNEGA GOVORNEGA DEJANJA

Govorec prvotnega govornega dejanja je največkrat poimenovan s polnopomensko zvezo:

ŽJ: /.../ je rekel **angel**; /.../ je odvrnil **Zaharija**; **Marija** je začela peti od veselja /.../; njegova **mati** pa je nasprotovala /.../; /.../ **pastirji** pa so se začeli pogovarjati; /.../ **Simeon** je vzel Jezusa v naročje in začel slaviti Boga /.../; /.../ je odvrnil **Jezus**; /.../ so ga spraševali ljudje; /.../ **Janez** pa jim je odkrito povedal; /.../ mu je dejal **hudič**; /.../ je začel **Simon**.

Namesto imena osebe se na nekaterih mestih pojavlja tudi stvarno lastno ime. ŽJ ima premi govor, SSP pa poševni tisk, kadar se sklicuje na Staro zavezo. Značilna je uporaba glagola *pisati* in navajanje stvarnega lastnega imena namesto imena osebe. Če je citat iz Stare zaveze naveden znotraj dobesednega navedka, ŽJ z uporabo tvorne oblike glagola *pisati* in navedbo stvarnega lastnega imena sporoča bralcu vir zapisanega, medtem ko v SSP citat, ki je ponovno zapisan zgolj v

poševnem tisku, uvaja trpna oblika glagola pisati z deležnikom na -n:

ŽJ: **V zakoniku** namreč **piše**: "Vsakega prvega sina, ki se rodi v družini, je treba posvetiti Bogu." (Lk 2, 23); "Takole **piše**

v Svetem pismu: Moj tempelj naj bo dom molitve," jim je rekel. (Lk 19, 46);

"**V Svetem pismu piše**: 'Človek ne živi samo od hrane'," mu je odvrnil Jezus.

(Lk 4, 4); "Kaj pa potem pomeni tale

svetopisemski izrek: 'Kamen, ki so ga graditelji zavrgli kot neuporabnega, je postal glavni, najpomembnejši del hiše'?

.../ (Lk 20, 17)

SSP: .../ kakor **je zapisano v Gospodo-**

vi postavi: Vsak moški prvorojenec naj se imenuje svet Gospodu .../ (Lk, 2, 23);

"**Pisano je**: Moja hiša naj bo hiša molitve .../ (Lk 19, 46); Jezus mu je odgovoril:

"**Pisano je**: Človek naj ne živi samo od kruha." (Lk 4, 4); "Kaj torej pomeni to, kar

je pisano: Kamen, ki so ga zidarji zavrgli, je postal vogalni kamen. .../ (Lk 20, 17)

SSP citate iz Stare zaveze vedno zapiše v poševnem tisku, kar smo že omenili zgoraj. Te medbesedilnosti pa v ŽJ niso posebej označili, zato je bralec prikrajšan za tovrstno informacijo:

ŽJ: ".../ Toda povem vam tole: Sin človekov se bo zdaj usedel na sodni prestol poleg Vsemogočnega." (Lk 22, 69); ".../ Tedaj se bo v velikem blišču in z božanskimi silami v oblakih prikazal Sin človekov. .../" (Lk 21, 27)

SSP: ".../ Toda odslej bo Sin človekov sedel na desnici Božje Moči." (Lk 22, 69); ".../ In tedaj bodo videli Sina človekovega priti na oblaku z močjo in veliko slavo. .../" (Lk 21, 27)

ŽJ včasih ne navaja govorca prvotnega govornega dejanja, vendar se ga da razbrati iz predhodnega spremnega stavka, kjer nastopa kot osebni zaimek v predmetu spremnega stavka; SSP ima na tem mestu pretekli opisni deležnik na -l, ki izraža govorca prvotnega govornega dejanja:

ŽJ: Podobno so **ga** spraševali tudi najeti vojaki: "Kaj pa mi? Kaj naročate nam?"

"Nikogar ne izsiljujte in ne izterjujte denarja, ki vam ne pripada. Zadovoljni bodite z rednim plačilom." (Lk 3, 14.)

SSP: Spraševali so **ga** tudi vojaki: "In mi, kaj naj storimo?" **Rekel jim je**: "Ne bodite do nikogar nasilni in nikogar ne trpinčite, ampak bodite zadovoljni s svojo plačo." (Lk 3, 14.)

Govorec prvotnega govornega dejanja je poimenovan tudi z zaimkom:

ŽJ: .../ **vsak**, kdor je slišal zanje, je o njih globoko premišljeval in se čudil .../; .../ **on** pa jih je odkrito opozarjal .../; .../ **ta** je na ves glas zakričal .../

Govorec je včasih tudi sam Bog:

ŽJ: Obenem se je iz nebes zaslíšal **glas** .../ (Lk 3, 22); "Ta je moj sin, moj izbranec," **se je zaslíšalo iz oblaka** (Lk 9, 35).

3.2 POROČANJE O NASLOVNIKU PRVOTNEGA GOVORNEGA DEJANJA

O naslovniku se poroča v dajalniškem ali tožilniškem predmetu spremnega stavka, redko v orodniku:

ŽJ: Jezus pa je vedel, kaj razmišljajo, zato je poklical tega **moža** .../ (Lk 6, 8); Zato je Jezus spregovoril **z njim** .../ (Lk 11, 39).

SSP: On pa je vedel za njihove misli in je rekel **možu** s suho roko .../ (Lk 6, 8); Gospod pa **mu** je rekel .../ (Lk 11, 39).

3.3 POROČANJE O PROSTORU PRVOTNEGA GOVORNEGA DEJANJA

V spremnem stavku premega govora se redko poroča o prostoru prvotnega govornega dejanja:

ŽJ: Nekega dne se je Jezus z učenci vkrcal v **čoln** in jim rekel: "Odplujmo na drugo stran jezera." (Lk 8, 22); Ko je prišel **blizu dveh vasi pri Oljski gori, ki se imenujeta Betfaga in Betanija, je** dvema učencema naročil .../ (Lk 19, 29).

SSP: Nekega dne je s svojimi učenci tudi on stopil v **čoln** in jim rekel: "Prepeljimo se na drugo stran jezera!" (Lk 8, 22); Ko je prišel **v bližino Betfage in Betanije h gori, ki se imenuje Oljska**, je poslal dva izmed učencev in jima rekel /.../ (Lk 19, 29).

3.4 POROČANJE O ČASU PRVOTNEGA GOVORNEGA DEJANJA

Čas je večinoma izražen s preteklim opisnim deležnikom na -l, nedoločnikom ali z glagolsko-imenskim povedkom. Podatek se nahaja v povedku spremnega stavka:

ŽJ: **Odgovoril jim je** kar Jezus sam /.../ (Lk 5, 31); Pravni izvedenci in farizeji **so si začeli misliti** /.../ (Lk 5, 21).

SSP: In Jezus jim **je odgovoril** /.../ (Lk 5, 31); Pismouki in farizeji pa **so začeli premišljevali in govoriti** /.../ (Lk 5, 21).

V ŽJ je včasih uporabljena tudi sedanjiška oblika, ki izraža zadobnost glede na nadredni stavek:

ŽJ: To **je** že zdavnaj **napovedovala** knjiga preroka Izaija, kjer **piše** /.../ (Lk 3, 4); **Odvil ga je** in poiskal mesto, kjer **piše** /.../ (Lk 4, 17).

SSP: /.../ kakor **je pisano** v knjigi besed preroka Izaija /.../ (Lk 3, 4); **Odvil je** zavitek in našel mesto, kjer **je bilo zapisano** /.../ (Lk 4, 17).

3.5 POROČANJE O SOTVARJU PRVOTNEGA GOVORNEGA DEJANJA

Če spremni stavek vsebuje podatke o okoliščinah in udeležencih, so glagoli rekanja lahko izpuščeni. To možnost uresničuje ŽJ, ne pa tudi SSP:

ŽJ: Medtem ko so ljudje občudovali njegova dejanja, **se je Jezus obrnil k svojim učencem** /.../ (Lk 9, 43); Ob pogledu na Jezusa **se je z glasnim krikom vrgel pred njega** /.../ (Lk 8, 28); **Na ves glas so se zahvaljevali** za mnoge čudeže, ki so jim bili priča /.../ (Lk 19, 37).

SSP: Ko so se vsi čudili temu, kar je delal, **je rekel** svojim učencem /.../ (Lk 9, 43); Ko je zagledal Jezusa, **je zavpil, padel predenj in rekel** z močnim glasom /.../ (Lk 8, 28); /.../ je začela vsa množica z močnim glasom veselo hvaliti Boga za vsa mogočna dela, ki so jih videli. **Govorili so** /.../ (Lk 19, 37).

3.6 POROČANJE O PRVOTNEM GOVORNEM DEJANJU Z GLAGOLI REKANJA

Največja značilnost premege govora so spremni stavki: v njih ima osrednji položaj glagol (ali kateri drug izraz) rekanja ali mišljenja (Toporišič 2004: 655). Martina Križaj Ortar (1997) glagole razvrsti glede na vlogo, ki jo imajo v govornem dejanju. To so (1) glagoli rekanja, ki izražajo vplivajnsko vlogo, (2) glagoli rekanja, ki izražajo predstavitevno vlogo, (3) glagoli rekanja za izražanje razodevalne vloge, (4) glagoli rekanja za izražanje fatične vloge, (5) glagoli rekanja za poimenovanje metajezikovne vloge. Oba prevoda vsebujeta glagole rekanja, ki izražajo vplivajnsko vlogo (spraševati, povedati, naročiti, sporočiti, godrnjati, zbadati, grajati, slaviti), ŽJ vsebuje več glagolov z razodevalno vlogo (odgovoriti, odvrniti, nasprotovati, pogovarjati, zavrniti, nadaljevati, zaključiti, odzvati se, pripomniti, prekiniti), oba pa vsebujeta še glagole s fatično vlogo (govoriti, vzklikniti, zapisati, pisati, kričati, šepetati, klicati). Glagolov z metajezikovno vlogo je manj (nagovoriti, pripovedovati), glagolov s predstavitevno vlogo pa sploh ni.

V SSP močno prevladuje glagol *reči* (177 pojavitev), nato sledijo (po pojavnosti) *govoriti* (40), *odgovoriti* (35), *dejati* (28), *spraševati* (11), *zavpiti/vpiti* (7), *povedati* (7), *pisati* (4). Sicer tudi v ŽJ prevladuje glagol *reči* (64), vendar je pojavitev trikrat manjša kot v SSP. Presenetljivo pa mu glede na pojavnost sledi glagol *odvrniti* (36), ki ga v SSP skoraj ni (samo 2 pojavitvi), temveč stoji tam vselej glagol *dejati*. Glagolu *reči* sledijo (po pojavnosti): *odvrniti* (36), *spregovoriti* (24), *spraševati* (23),

nadaljevati (17), odgovoriti (14), dejati (11). Vsebuje veliko število različnih glagolov in zvez, ki jih SSP pričakovano nima: vzklikniti, začeti peti od veselja, razmišljati, nasprotovati, pogovarjati, slaviti, opozarjati, zavrtni, nadaljevati, kričati, ustaviti, ukazati, obrniti se, začeti, izdaviti, moledovati, zagotoviti, siliti, zaključiti, odzvati se, dodati, poklicati, oglasiti se, buditi, šepetati, vreči se pred koga, glasiti se kaj, zavzdihniti, zaprositi, navajati, vztrajati, pripomniti, zatrditi, končati, pritoževati se, pohvaliti, klicati, zahvaljevati, razpravljati, zazreti se, pozdraviti koga, zanimati se, prepričevati, posmihati se, zbadati, zmerjati, prekiniti, priznati, kričati, obtoževati, začeti z zasliševanjem, izgovarjati se, spomniti se besed, skočiti v koga, zanikati, izreči zahvalo, prilizovati se.

Kjer imata v SSP takšno vlogo dva glagola, kar je stilno sredstvo, je v ŽJ na tem mestu prilastek, enkrat celo časovni odvisnik, ali pa je uporabljen kateri drug, pomensko podoben glagol:²

SSP: je uprla vanj oči in rekla; je tajil in dejal; se je zahvalil in rekel; je vzkliknila in rekla; je spregovorila in rekla; osupnili in govorili; premišljevali in govoriti; godrnjali in govorili; preklinjal in govoril; odgovoril in grajal; slavil in dejal, tajil in dejal; zahvalil in rekel.

ŽJ: je rekla, ko si ga je ogledala; je zanikal; je izrekel zahvalo; na ves glas je vzkliknila; je nasprotovala; so se spraševali; so si začeli misliti; so se pritoževali; ga je zmerjal; je ostro prekinil; je priznal; je zanikal; izrekel zahvalo.

V ŽJ so tudi primeri, ko ni spremnega stavka, vendar dobesedni navedek uvaja predhodna poved, ki jo prav tako lahko smatramo za spremni stavek (čeprav ima končno ločilo piko in ne dvopičja, ki uvaja dobesedni navedek), saj vsebuje glagol rekanja, ki napoveduje govorno dejanje, npr. povedati, pogovarjati. Nasprotno pa ima SSP vedno spremni stavek in glagol rekanja.

ŽJ: **Povedal jim je naslednjo zgodbo.** "V nekem mestu je živel sodnik. /.../" (Lk 18, 1–2); **Začeli so se tiho pogovarjati** med

sabo. "Če rečemo, da je bil Božja stvar, nas bo vprašal, zakaj ga nismo upoštevali. /.../ (Lk 20, 5); Nato **je** Jezus sprejel kozarec vina in **izrekel zahvalo**. "Vzemite," **je dejal**, "in ga skupaj spijte. /.../ (Lk 22, 17); Pilat je **začel z zasliševanjem**. "Ti si torej kralj Judov?" (Lk 23, 3); Nato **so se s svojim vprašanjem pojavili** še saduceji, skupina, ki je trdila, da mrtvi ne bodo nikoli več oživel. (Lk 20, 27.) SSP: Povedal jim je še priliko, kako morajo vedno moliti in se ne naveličati. **Rekel je**: "V nekem mestu je bil sodnik /.../" (Lk 18, 1–2); **Razpravljali so** med seboj: "Če rečemo: 'Iz nebes,' bo rekel: 'Zakaj mu niste verjeli?' /.../ (Lk 20, 5); In vzel je kelih, se zahvalil in **rekel**: "To je moje telo, ki se daje za vas. /.../ (Lk 22, 17); Pilat ga **je vprašal**: "Si ti judovski kralj?" (Lk 23, 3); Pristopilo je nekaj saducejev, ki so trdili, da ni vstajenja. **Vprašali so** ga: /.../ (Lk 20, 27).

3.7 POLOŽAJ SPREMNEGA STAVKA

Spremni stavek je lahko pred dobesednim snavedkom, za njim ali sredi njega. Pogosto je v ŽJ dobesedni navedek deljen in stoji sredi spremnega stavka. Taka stava je izrazito stilno zaznamovana. Večinoma stoji spremni stavek za prvim stavkom večstavčnega dobesednega navedka ali pa za pastavkom:

ŽJ: "Zaharija, ne boj se!" mu je rekel angel. "Bog je namreč uslišal tvojo prošnjo, tvoja žena Elizabeta bo rodila sina. /.../" (Lk 1, 13); "Bog nam je poslal mogočnega preroka," so govorili, "Bog je prišel rešiti svoje ljudstvo." (Lk 7, 16); "Gospod učitelj! Gospod učitelj!" so učenci vsi prestrašeni budili Jezusa. "Potapljamo se!" (Lk 8, 24); "Tako, Juda," ga je vprašal Jezus, "s poljubom boš izdal Sina človekovega?" (Lk 22, 48.)

SSP: Angel pa mu je rekel: "Ne boj se, Zaharija, kajti uslišana je tvoja molitev! /.../" (Lk 1, 13); Vse je obšel strah in slavili so Boga ter govorili: "Velik prerok

je vstal med nami" in "Bog je obiskal svoje ljudstvo." (Lk 7, 16); Pristopili so torej, ga prebudili in rekli: "Učenik, učenik, izgubljeni smo!" (Lk 8, 24); Jezus pa mu je rekel: "Juda, s poljubom izdajaš Sina človekovega?" (Lk 22, 48.)

V SSP stoji spremni stavek praviloma pred dobesednim navedkom, medtem ko je v ŽJ pogosto za dobesednim navedkom. Pri tem so podatki o prvotnem govornem dejanju in njegovem sotvarju razvrščeni drugače:

ŽJ: "Kaj naj naredimo?" so ga spraševali ljudje. (Lk 3, 10.)

SSP: Množice pa so ga spraševale: "Kaj naj torej storimo?" (Lk 3, 10.)

3.8 ZAPLETENO ZLOŽEN SPREMNI STAVEK

Premi govor je zapleteno zložen, če ima zložen spremni stavek ali dobesedni navedek (Toporišič 2004: 652). Kjer ima SSP zapleteno zložen spremni stavek, ga večinoma ima tudi ŽJ:

ŽJ: O teh rečeh se je govorilo po vsem judejskem gričevju in vsak, kdor je slišal zanje, je o njih globoko premišljeval in se čudil: "Kaj bo iz tega otroka?" (Lk 1, 65–66.)

SSP: In vsi, ki so zanje slišali, so si jih vtisnili v svoje srce in govorili: "Kaj neki bo ta otrok? Gospodova roka je bila namreč z njim." (Lk 1, 66.)

3.9 ZVEZA PASTAVKA IN STAVKA

Pastavki nastopajo zgolj v premem govoru, in sicer v dobesednem navedku. V besedilu smo našli zvalniške, medmetne in členkovne pastavke. V ŽJ pogosteje nastopajo medmetni in členkovni pastavki. Sploh členkovnih je v SSP izredno malo.

ZVALNIŠKI PASTAVKI:

Zaharija, ne boj se! (ŽJ, SSP); **Marija**, ne boj se! (ŽJ, SSP); Slava ti, **Bog**, Gospod Izraelcev! (SSP: Slavljen Gospod, Izraelov Bog); **Ti**, moj otrok (SSP:

In ti, dete); **Gospodar**, zdaj je moja služba končana (ŽJ, SSP); **Oče**, oprosti jim (ŽJ, SSP); Pozdravljena, **Božja ljubljenska**! (SSP: Pozdravljena, obdarjena z milostjo); **Fant**, kaj si nama naredil? (SSP: **Otrok**, zakaj si nama tako storil); Groza, kaj bo z vami, **farizeji**! (SSP: Gorje vam, farizeji); **Gospod učitelj**, s tem žalite tudi nas (SSP: Učitelj, s takim govorjenjem žališ tudi nas); **Barabe**, poberite se! (SSP: Pojdite proč izpred mene, ki delate krivico!); Vstani, **deklica** (ŽJ, SSP); **Hči**, tvoja vera te je rešila (ŽJ: Vse je v redu).

Če se zvalniški pastavek nanaša na Jezusa, mu v ŽJ sledi glagol v 2. osebi množine, kar je glagolska oblika za vikanje. Medtem ko v SSP učenci naslavljajo Jezusa z učenik, ostali pa z učitelj, ga v ŽJ učenci naslavljajo z gospod učitelj ali dragi učitelj, ostali, večinoma farizeji in pismouki (slednji so v ŽJ poimenovani kot pravni izvedenci), pa spoštovani učitelj.³ Vendar v delu besedila, kjer sodijo Jezusu, vikanja več ni, nato pa se ponovno pojavi med križanjem, ko eden od obsojenih prosi: "**Jezus**, usmilite se me." (Lk 23, 42) SSP nima oblike za vikanje na nobenem mestu:

ŽJ: "**Gospod učitelj!** Gospod učitelj!" (Lk 8, 24); "**Spoštovani učitelj**," so se mu prilizovali (Lk 20, 21); "**Učitelj**, obrzdajte svoje učence," so mu rekli. (Lk 19, 39); "Povej nam," so ga vprašali, "si ti Mesija ali nisi?" (Lk 22, 67)

SSP: "**Učenik, učenik** /.../" (Lk 8, 24); "**Učitelj**, vemo, da prav govoriš in učiš. (Lk 20, 21); "**Učitelj**, pograjaj svoje učence." (Lk 19, 39); Rekli so: "Če si ti Mesija, nam povej!" (Lk 22, 67)

ŽJ	SSP	Grški izvirnik
Gospod učitelj	Učitelj, učenik	ἐπιστάτα διδάσκαλε
Dragi učitelj	Učenik	ἐπιστάτα
Spoštovani učitelj	Učitelj	διδάσκαλε
Spoštovani, dobri učitelj	Dobri učitelj	διδάσκαλε ἀγαθέ
Učitelj	Učitelj	διδάσκαλε

Tabela 2: Prikaz uporabe besede učitelj v ŽJ, SSP in grškem izvirniku

V SSP je zvalniško rabljena tudi velelniška oblika v 2. os. ed./mn. glagola gledati: **Glej**, tudi tvoja sorodnica Elizabeta je spočela sina v starosti (SSP); **Glejte**, oznanjam vam veliko veselje (SSP); **In glej**, dva moža sta se pogovarjala z njim (SSP); **Glej**, mi smo zapustili vse svoje in smo šli za teboj (SSP).

MEDMETNI PASTAVKI:

O vi, ki ste skoz in skoz hudobni (SSP: Gadja zalega); Gospod, **o** Gospod (SSP: Gospod, Gospod); **O** groza (SSP: Gorje vam); **Ah!** Kaj se mešaš v naše zadeve (SSP: Ej, kaj imamo s teboj); **Ah**, kakšni ljudje (SSP: O neverni in pokvarjeni rod); **O**, ko bi se že prižgal! (SSP: Kako želim, da bi se že razplamtel); **O**, da bi tudi ti na ta dan spoznalo (ŽJ: Ko bi le tudi ti danes spoznala); **Bog ne da!** (ŽJ, SSP); **Ha**, pomahal je drugim! (SSP: Druge je rešil).

ČLENKOVNI:

Da, zavzel se je (v SSP ga pogosto nadomešča podredni veznik kajti); **Ne**, ime mu mora biti Janez (SSP: Nikakor, temveč Janez mu bo ime); **No**, pojdimo v Betlehem (SSP: Pojdimo); **Zares**, njega se bojte (SSP: Da, rečem vam; in povem vam, resnično, povem vam); **Res**, kako je vse gorelo v nama (nobenega primera v SSP); **Prav**, jim je odvrnil Jezus (nobenega primera v SSP: in Jezus jim je rekel).

3.10 MEDPOVEDNA RAZMERJA ZNOTRAJ DOBESEDNEGA NAVEDKA PREMEGA POROČANJA

V SSP se včasih dobesedni navedek prekine zaradi podnaslova; ker ŽJ podnaslovov ne vsebuje, se tam dobesedni navedek ali nadaljuje brez prekinitve ali pa je vstavljen nov spremni stavek, kar bistveno ne vpliva na samo skladenjsko strukturo.

Primer, ki ga navajamo spodaj, je tipičen primer zapleteno zložene povedi v SSP. Na tem mestu ima ŽJ več samostojnih povedi, vendar s še vedno določljivimi medpovednimi

razmerji. Tako lahko določimo tudi znotraj teh povedi priredna vezalna razmerja, ki so prikazana v primeru iz SSP. Vendar nas zmoti težje določljivo medpovedno razmerje v četrti povedi, ki ne izraža več nujno vezalnega razmerja, saj se v taki obliki, kot je zapisana, nanaša na prvo poved in izraža drugačno razmerje, tj. vzročno. Prav tako druga poved prinaša informacijo, ki je SSP nima (priklanja-ti se):

ŽJ: Jezus je nato spregovoril svojim učencem, vendar tako, da so ga slišali vsi: "Pazite se pravnih izvedencev, ki se radi razkazujejo v svečanih oblekah. Pazite se takšnih, **ki komaj čakajo, da jih ljudje javno pozdravijo in se jim priklanajo**. Takšnih, ki hočejo častne sedeže v sinagogah in častna mesta na slavnostnih večerjeh. **Skrivajo se za pobožnimi molitvami, hkrati pa si pohlepno prisvajajo hiše ubogih vdov**. Zadelo jih bo toliko strašnejša kazen!" (Lk 20, 45–47)

brezvezje brezvezje brezvezje brezvezje
S ≠ S/ .. "S/. + S/ . + S/ .> = S ≠ S .> = S"
S I. S I. S I. / S I.
S II. + S II.

SSP: Pred vsem ljudstvom, ki ga je poslušalo, je rekel svojim učencem: "Varujte se pismoukov, ki si želijo hoditi okrog v dolgih oblačilih in **imajo radi pozdrave na trgih**, prve sedeže v shodnicah in častna mesta na gostijah, **ki vdovam požirajo hiše in na videz opravljajo dolge molitve**; ti bodo strožje obsojeni." (Lk 20, 45–47)
S/2/ \S/2 .. "S/ > = S"
S I. S I. + S I. + S I. + S I.

V naslednjem primeru, ki ga prikazujemo spodaj s stavčno strukturo, se vidi nepotrebno poenostavljanje in teženje k pomenskemu približanju sporočila. Skladenjska zapletenost povedi ne pomeni nujno tudi pomenske zapletenosti. V prvem primeru se beseda jih

nanaša na te reči in ne na sporočilo oz. vsebino sporočila, kot je to prikazano v SSP, kjer se posamostaljen pridevniški zaimsek ki nanaša na moje (tj. angelove) besede in ne vsebuje nobene druge kazalke, ki bi lahko zmedla bralca.

ŽJ: ".../ Prepričal se boš takole: ker ne verjameš mojemu sporočilu, boš onemel; govoriti ne boš mogel vse do tedaj, ko se bodo **te reči** zgodile – Bog **jih** bo namreč izpolnil ob svojem času." (Lk 1, 20)

S = \S + S/
S I. S I. > = S

SSP: ".../ Ker pa nisi verjel **mojim besedam**, ki se bodo izpolnile ob svojem času, boš onemel in ne boš mogel govoriti do dne, ko se bo to zgodilo." (Lk 1, 20)

\S + S/
S I. / S I.
S II.

Kot premi govor so prikazana tudi pesemska besedila v Lukovem evangeliju – molitve in hvalnice. Za primerjavo sem izbrala znano molitev Očenaš, ki jo sicer vsebuje tudi Evangelij po Mateju. Prevajalci slovenskega standardnega prevoda so se zavedali literarne narave Svetega pisma in so pri prevajanju izhajali iz naslednjih načel: očitna vezanost na izvirno besedilo; prvenstvo izvirne pesniške metaforike; vezanost na skladijske oblike, na individualni slog in na literarne učinke izvirnika; odprtost do različnih vrst pomena; sorazmerna doslednost pri prevajanju ključnih besed in ponavljajočih se oblik (Krašovec 2013: 64). Načelo prevajalcev Življenja z Jezusom pa je bilo predvsem osredotočenost na pomen izvirnih besedil (ŽJ 2012: 7). Omenjena slovenska prevoda se razlikujeta tako na besedni kot oblikovni in skladijski ravnini jeziki. Že v začetni prošnji se kaže razlika: SSP začenja prošnjo z velelnim naklonom (*Posvečeno bodi tvoje ime*), medtem ko prevajalci v ŽJ uporabijo povedno obliko, ki v tem primeru izraža željo

(*Naj vsi spoznajo, kako si svet*). Taka oblika je uporabljena tudi v prevodu Svetega pisma v sodobni angleški jezik – Good News Bible (v nadaljevanju GNB) (*May your holy name be honored*). V nadaljevanju molitve so vse prošnje dosledno zapisane v velelni obliki. Vpliv angleškega prevoda GNB pa nato zasledimo še v zadnji prošnji. Več razlik se kaže na besedni ravni, npr. besedi *posvečen/svet* imata sicer isti koren, vendar se njun pomen razlikuje. Beseda *svet* je omejena na področje češčenja (5 Mz 28, 9), medtem ko beseda *posvečenost* izraža tudi blagoslov, Božjo istovetnost (Brat John 1998, 18–21). Ali pa primer: *kraljestvo/vladavina*, kjer prevajalci nadaljujejo s posodabljanjem besedja. Potrebno je še poudariti, da je v zgodovini slovenskega prevajanja na tem mestu najprej stala beseda bogastvo (prav tako jo zasledimo že v starocerkvenoslovanskih prevodih), o čemer priča Celovški rokopis (14. stoletje): *pridi bogaftwu twoye*.

SSP: "Oče! Posvečeno bodi tvoje ime. Pridi tvoje kraljestvo. Naš vsakdanji kruh nam dajaj od dne do dne in odpusti nam naše grehe, saj tudi sami odpuščamo vsakomur, ki nam je dolžan, in ne vpelji nas v skušnjava!" (Lk 11, 2–4)

ŽJ: "Oče! Naj vsi spoznajo, kako si svet, vzpostavi svojo vladavino. Vsak dan nas nasiti s potrebnim kruhom. Oprosti nam grehe, ki smo jih storili, saj tudi mi oproščamo vsem, ki nam kaj dolgujejo. In ne daj, da bi bili preizkušani čez svoje moči." (Lk 11, 2–4)

GNB: "Father: May your holy name be honored; may your Kingdom come. Give us day by day the food we need. Forgive us our sins, for we forgive everyone who does us wrong. And do not bring us to hard testing." (Lk 11, 2–4).

NTG: πάτερ, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἔλθῃ τὸ ἡ βασιλεία σου· τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν· καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίομεν παντὶ ὀφειλόντι ἡμῖν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν. (Lk 11, 2–4)

ZAKLJUČEK

Prevod, kot je Življenje z Jezusom, je namenjen predvsem nestrokovnjakom. Tako ga bodo brali predvsem mladi, ki bodo želeli prebirati svetopisemska besedila v nekoliko bolj sodobnem slovenskem knjižnem jeziku, ki je ne toliko zaradi oblikoskladenjskih pač pa predvsem zaradi posodobitev na besedni ravni nadvse privlačen za to vrsto bralcev. Koristen pa bo tudi za tujce v Sloveniji, ki se bodo želeli naučiti slovenskega jezika in bodo želeli poseči tudi po svetopisemski literaturi.

Skozi članek sem ugotovila, da skladijske spremembe, ki sem jih poskušala sistematično prikazati, ne vplivajo bistveno na sam pomen besedila. V novem prevodu Lukovega evangelija je besedni zaklad razširjen z uporabo slikovitih medmetnih in členkovnih pastavkov ter z uporabo raznovrstnih glagolov, ki uvajajo dobesedni navedek. Zanimiva je pogosta uporaba glagola odvrniti, ki bi ga sicer po Slovenskem pravopisu nadomestil glagol odgovoriti, pa vendar je to glagol, značilen za pisne oblike sporočanja in ne za govorne. Na žalost se v težnju po čim boljšem pomenskem približanju svetopisemskim besedilom pojavljajo nepotrebne napake. Tako v prevodu ni označenih citatov, kjer bi morali biti, tudi niso upoštevane posebnosti pesemske literarne zvrsti, na skladijski ravni pa se kaže nekaj pomenskih odstopanj od slovenskega standardnega prevoda, saj prevajalci niso prevajali iz izvirnika, temveč so jim za to služili različni prevodi.

REFERENCE

1. Biblia, tu ie, vse Svetu pismu, Stariga inu Noviga testamenta. Dalmatinova izdaja. Wittenberg: Hans KrafftErben, 1584. Faksimile, Branko Berčič, ur. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1968.
2. Brat John iz Taizeja, 1998: Očenaš: Svetopisemsko romanje. Ljubljana: Družina.
3. EKU = *Sveto pismo Stare in Nove zaveze*: ekumenska izdaja. Ljubljana [i. e. London]: Britanska biblična družba, 1974.
4. GNB = *Good News Bible*. New York; Camden; Nashville: Th. Nelson, 1979.

5. JUB = *Sveto pismo nove zaveze*: jubilejni prevod ob štiristoletnici Dalmatinove Biblije. 1984. Ljubljana: Nadškofijski ordinariat.
6. *Novi zákon ali Testamentom goszpodnanasega Jezusa Krisztusa / zdaj oprvics z grcskoga na sztáriszlovenszki jezik obrnyeni po StevanKüzmicisciSurdánszkom FV Halli Saxonskoj*, 1771. Faksimile, Mihael Kuzmič in Mihael Glavan. Ljubljana: Svetopisemska družba Slovenije: Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar, 1999.
7. NTG = *NovumtestamentumGraece. CooperatorumVeritatis-Societasquoadhanceditionemiuraomniaasservantur*, 2006. http://www.documentacatholicaomnia.eu/1001/1005/local_general_index.html (pridobljeno 17. 6. 2013).
8. Krašovec, Jože. 2013. *Prevajanje med teorijo in prakso*. Ljubljana: SAZU, ZRC SAZU.
9. Križaj Ortar, Martina. Poročani govor v slovenščini. Doktorska disertacija. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 1997.
10. *Svetu pismu noviga testamenta*. Japljeva izdaja. Labaci: typis Joan. Frid. Eger, 1784. <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DO-C-PS5F8zWM/?query=%27keywords%3djurij+japelj%27&page-Size=25> (pridobljeno 3. 8. 2013).
11. *Sveto pismo starega in novega zakona*: Stari zakon po hebrejskem, Novi po grškem izvirniku. Chraskov prevod, 1914. Ljubljana: Britanska in inozemska svetopisemska družba.
12. SSP = *Sveto pismo Stare in Nove zaveze*: slovenski standardni prevod. Ljubljana: Svetopisemska družba Slovenije, 1996.
13. *Ta celi novi testament*. Trubarjeva izdaja. Tübingen: [Georg Gruppenbach], 1582. Elektronska izdaja, Fanika Krajnc-Vrečko in Jonatan Vinkler (ur.). Ljubljana: Pedagoški inštitut, 2010.
14. Toporišič, Jože. 2004. *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.
15. ŽJ = *Življenje z Jezusom*: Nova zaveza v sodobnem jeziku. Ljubljana: Društvo Svetopisemska družba Slovenije, 2012.

1. Beseda εὐαγγέλιον pomeni dobesedno 'dobro novico, sporočilo'.
2. V slovenski zgodovini prevajanja Svetega pisma so prav tako vidne razlike v uporabi glagolov rekanja. Za primerjavo sem uporabila naslednje prevode: Trubar (1555–77), Dalmatin (1584), Küzmič (1771), Japelj (1784), Chraska (1914), ekumenski prevod (1974), jubilejna izdaja (1984). V uporabi glagolov se s slovenskim standardnim prevodom ujemajo: Trubar, Dalmatin, Küzmič, Japelj in Chraska, le da Küzmič redno uporablja deležnike sedanjega časa na -č (mrmrali so govorecisi; odgovorecsa mati ercse), ponekod tudi Japelj (fo jeli mifliti, rekozh; Jógodernjali, rekozh) in Chraska (godrnjali so, govoreč); ekumenski (EKU) in jubilejni prevod (JUB) pa na nekaterih mestih potrjujejo ŽJ: na ves glas vzkliknila (EKU: z močnim glasom vzkliknila; JUB: na vse glas vzkliknila); je nasprotovala (EKU: je govorila); so si začeli misliti (EKU: so začeli misliti; JUB: premišljevali); so se pritoževali, so se zgražali (EKU: so godrnjali; JUB: godrnjali).
3. V grškem izvirniku Nove zaveze se uporabljajo za Jezusa kot učitelja naslednji izrazi: *epistatēs* (vzgojitelj in učitelj), *didaskalos* (učitelj, učenik), *Kýrios* (Gospod) in *rabb* (veliki). V Lukovem evangeliju učenci nazivajo Jezusa za *epistatēs*, ostali pa ga kličejo s sopomenko *didaskalos*.